

Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

Artikel 24 - Onderwijs

Schriftelijke communicatie

Het Belgian Disability Forum (BDF) is een vzw die thans 18 lidorganisaties telt en meer dan 250.000 personen met een handicap en hun gezinnen vertegenwoordigt. Dit is een aanzienlijk aantal voor een land met 11 miljoen inwoners.

Deze communicatie werd gecoördineerd en opgesteld door het BDF, in samenwerking met zijn lidverenigingen en met de 6 adviesorganen van de federale overheid en de deelgebieden. Het is de bedoeling de problemen op het vlak van onderwijs voor kinderen met een handicap en hun specifieke noden onder de aandacht te brengen.

Samenvatting

De institutionele context in België heeft van het onderwijs iets complex gemaakt: de drie taalgemeenschappen hebben elk hun eigen onderwijs en bijbehorende regelgeving uitgewerkt. Deze communicatie gaat over de problematiek van het inclusieve onderwijs, het buitengewone onderwijs (dat in België goed ontwikkeld is), de toegang tot het onderwijs, de noodzaak van opleiding voor het personeel en het onderwijs in gebarentaal. Er wordt dieper ingegaan op enkele prioriteiten om te kunnen evolueren naar echt inclusief onderwijs.

1. Algemeen kader

In België is het gewone en het buitengewone onderwijs een gemeenschapsbevoegdheid, afhankelijk van de taalrol van de leerlingen/studenten (Vlaamse, Franse en Duitstalige Gemeenschap). Gaandeweg hebben de Gemeenschappen – elk in hun eigen tempo – verschillende reglementaire bepalingen uitgewerkt om kinderen met een handicap, afhankelijk van hun behoeften, gedeeltelijk of volledig te integreren in het gewone onderwijs.

Ondanks die reglementaire bepalingen zijn er concrete problemen, zowel in het gewone als in het buitengewone onderwijs, vaak door te weinig vooruitziendheid

op het vlak van toegewezen – menselijke en financiële – middelen, die nochtans essentieel zijn voor een efficiënt en duurzaam onderwijsbeleid.

2. Inclusief gewoon onderwijs

In dit systeem bieden de onderwijzers en andere professionelen van een gespecialiseerde school extra hulp aan leerlingen met specifieke noden in gewone onderwijsinrichtingen. De extra periodes en/of middelen van de gespecialiseerde onderwijsinrichting worden toegewezen aan het gewone onderwijs. In dit systeem kan de integratie volledig (voor alle lessen en activiteiten) of gedeeltelijk zijn (minstens twee halve dagen per week).

Ondanks de initiatieven van de drie Gemeenschappen is er in de deelnemende scholen te weinig plaats voor kinderen met een handicap die specifieke noden hebben, en zijn er te weinig middelen.

- ***Er moeten voldoende – menselijke en financiële – middelen vrijgemaakt worden voor een inclusief onderwijsbeleid.***

3. Buitengewoon onderwijs

In België bestaat het buitengewone onderwijs sedert 1970. Het was gebaseerd op een in die tijd zeer vooruitstrevend pedagogisch project, met de bedoeling onderwijs, opleiding, verzorging en therapie aan te bieden op maat van de leerlingen die hun persoonlijkheid in het gewone onderwijs – ofwel tijdelijk ofwel voortdurend – niet of onvoldoende konden ontplooien.

In het buitengewone onderwijs zijn er ook te weinig plaatsen en wordt het onderwijspersoneel onvoldoende geschoold. Bovendien moeten heel wat kinderen en jongeren met een handicap in sommige delen van ons land vaak dagelijks zeer lange verplaatsingen van thuis naar school maken.

De Belgische representatieve verenigingen voor kinderen met een handicap en hun ouders willen de mogelijkheid van een vrije keuze tussen het gewone en het buitengewone onderwijs behouden, om zo goed mogelijk te kunnen inspelen op de specifieke noden van hun kinderen en zo hun ontwikkeling te bevorderen.

- ***Het principe van de vrije keuze impliceert het behoud van het buitengewone onderwijs als aanvulling op het gewone onderwijs. De beide onderwijstypes moeten evenwel kwaliteitsvol zijn, kunnen niet van elkaar losgemaakt worden, en moeten voorzien in brugsystemen of gemeenschappelijke lessen.***

4. Toegang tot onderwijs

Om tot inclusief onderwijs te komen, moeten alle redelijke aanpassingen gemaakt worden om niet alleen de kinderen, maar ook de ouders en alle professionelen uit het onderwijs gelijke toegang tot het onderwijs te geven. Het onderwijs moet hier beschouwd worden in al zijn aspecten: infrastructuur, instrumenten, materiaal, handboeken, bewegwijzering, pedagogische ondersteuning, inspectie, ...

Inclusief onderwijs mag het gebruik van aangepaste methodes niet uitsluiten als die nodig blijken. Dat kan ook inhouden dat er op bepaalde tijdstippen assistenten aanwezig zijn in de klas. Inclusief onderwijs is ook een soepeler georganiseerd onderwijs, dat alle leerlingen in een gezamenlijke omgeving in staat moet stellen vorderingen te maken.

- ***Elke onderwijsinrichting moet praktische oplossingen kunnen gebruiken die gericht zijn op inclusief onderwijs, zodat de vrije keuze en de gelijke kansen van elk kind gewaarborgd kunnen worden. Op die manier kunnen ook de zeer lange verplaatsingen van thuis naar school, die veel kinderen en jongeren met een handicap dagelijks moeten maken, verkort worden.***

5. Opleiding van het onderwijspersoneel

De opleiding van leerkrachten in het gewone en het buitengewone onderwijs volstaat thans niet om naar inclusief onderwijs te evolueren.

- ***De toekomstige leerkrachten moeten tijdens hun studie een opleiding krijgen over onderricht voor leerlingen met een handicap.***

6. Onderwijs in gebarentaal

Hoewel de Vlaamse en de Franstalige gebarentaal officieel erkend is, wordt zij in het buitengewone onderwijs voor dove kinderen slechts ter ondersteuning gebruikt, niet als volwaardige onderwijstaal. Weinig leerkrachten beheersen gebarentaal. Bovendien worden – in tegenstelling tot Vlaanderen – niet alle uren voor het tolken in gebarentaal terugbetaald in de Franse Gemeenschap.

In de Vlaamse en Franse Gemeenschap worden gebarentolken thans onvoldoende begeleid. Bovendien zijn er veel te weinig gebarentolken in vergelijking met het aantal aanvragen.

Vooraf in de Franse Gemeenschap moet er nog heel wat gebeuren vooraleer er sprake is van inclusief gewoon onderwijs: tijdens de studie worden de kosten voor het tolken niet terugbetaald, enkel voor de certificatie-test. De ouders moeten de uren voor het tolken in gebarentaal betalen. In de Vlaamse Gemeenschap daarentegen wordt vanaf 2015 - 2016 voorzien in een ontwikkelingstraject waarin 70 % verplicht in gebarentaal ondersteund wordt (bovendien zouden de tolken drie jaar lang een jaarlijkse loonsverhoging krijgen).

- **De bevoegde overheidsinstanties moeten de kosten voor het tolken in gebarentaal dragen om dove kinderen in het gewone onderwijs te integreren. Tevens moeten zij ervoor zorgen dat er voldoende tolken gebarentaal opgeleid worden.**

7. Overgang school - werk

Studenten met een handicap hebben beduidend minder keuze qua studierichtingen en opties in het secundair onderwijs:

- In het gewone onderwijs komt dit jammer genoeg vaak door de gebrekkige toegankelijkheid van de meeste onderwijsinrichtingen.
Weinig ouders kiezen ervoor de nodige of redelijke aanpassingen "af te dwingen". Hun keuze is bijgevolg beperkt tot de reeds toegankelijke onderwijsinrichting(en).
- In het buitengewone onderwijs is dit te wijten aan de specialisatie: de keuze van een specialisatie beperkt in aanzienlijke mate het aantal inrichtingen waartussen de leerling op basis van zijn handicap kan kiezen. Ook de geografische ligging van de onderwijsinrichtingen speelt een grote rol bij de keuze van de leerling en/of het gezin.
Bovendien zijn sommige gebouwen in het buitengewone onderwijs ook – paradoxaal genoeg – moeilijk toegankelijk.

- ***Redelijke aanpassingen dringen zich op. Het schoolparcours van een kind (of een adolescent) moet gevarieerd zijn en met een scholingsdiploma afgesloten worden.***

8. Toegang tot informatie

Kinderen met een handicap en/of hun ouders weten vaak niet bij wie ze moeten aankloppen voor informatie. Die is, afhankelijk van de respectieve bevoegdheden, te vinden bij de overheid of de deelgebieden.

Ook de beoordelingen van de verschillende onderwijssystemen en -inrichtingen – voor zover die bestaan – omvatten doorgaans niet de mening van het middenveld. Bovendien is die informatie niet altijd toegankelijk voor het doelpubliek.

Tot slot zijn juridische stappen mogelijk, en kan een rechtbank gevraagd worden het recht van een kind op inclusief onderwijs te onderzoeken, maar in de praktijk zijn weinig ouders hiervan op de hoogte.

- ***Toegang tot informatie is noodzakelijk om vrije keuze en gelijke kansen voor elk kind te waarborgen.***

Conclusies

1. Overeenkomstig het UNCRPD moet werk gemaakt worden van onderwijs voor leerlingen met een handicap, maar zij moeten ook de meest geschikte onderwijsvorm kunnen kiezen. Hierbij moeten zij zich kunnen baseren op volledige, correcte en toegankelijke informatie in aangepast formaat.
2. In elke gekozen onderwijsinrichting moet de leerling kunnen rekenen op aangepaste steun en begeleiding en een beroep kunnen doen op aangepaste onderwijsmethodes, zoals gebarentaal. Dit is alleen mogelijk indien het onderwijspersoneel gepast en voortdurend geschoold wordt.
3. Er moet een structurele oplossing gevonden worden voor het gebrek aan plaatsen in het gewone en buitengewone onderwijs. Elk onderwijstraject moet met een scholingsdiploma afgesloten kunnen worden.
4. De bevoegde overheidsinstanties moeten de personen met een handicap en hun representatieve organisaties concreet betrekken bij de evaluatie van de onderwijssituatie voor kinderen met een handicap en in de zoektocht naar oplossingen om de problemen aan te pakken.

Références

- Interfederaal gelijkheidscentrum, 2013. Met een handicap naar de school van je keuze – *Redelijke aanpassingen in het onderwijs* : <http://www.diversiteit.be/met-een-handicap-naar-de-school-van-je-keuze>
- Centre interfédéral pour l'égalité des chances, 2013. A l'école de ton choix avec un handicap - *Les aménagements raisonnables dans l'enseignement* : <http://www.diversite.be/lecole-de-ton-choix-avec-un-handicap>
- Interföderales Zentrum für Chancengleichheit, 2013. Mit Behinderung an der Schule deiner Wahl - *Angemessener Vorkehrungen im Bildungsbereich* : <http://www.diversitat.be/mit-behinderung-der-schule-deiner-wahl>
- Protocol betreffende het begrip redelijke aanpassingen - Protocole relatif au concept d'aménagements raisonnables - Protokoll über den Begriff angemessene Vorkehrungen: http://www.diversite.be/sites/default/files/documents/page/protocol_-_extract_mb.pdf

*Belgian Disability Forum vzw
Brussel, 19 maart 2015*